

Nem kételkedünk semmit a' két Nemes Haza édes Fiaiban, és Léányaiban, hõgy a mint ennek a' Közjóra intézett ártatlan, de hssznos igyekezetnek jelentéseit örömmel fogják venni: úgy annak elő segéllésére rész szerént egy néhány óranyi kötelességtõl 's mulattságtól üress idejeket ki szakasztani; és rész szerént tehetségekhez képest valami áldozatotskát fel ajánlani nem fogják sajnálni. Mindazonáltal, mind a' szüntelen fojó költségeknek ki pótlására, mind pedig azért, hogy a' Társaságnak állapotját, és Társainknak számát tudván, magunkat ahoz tudjuk tartani: Jónak itéltük, hogy a' Fõrendeknek, és Jól tévõknek jóra való buzgóságokat meg nem kötvén, más minden Hazafia és Leánya, a' ki a' Társaságba bé akar lépni, magát leg alább öt N. forint le tételével avassa bé, és ezutánis minden Esztendõnként, azt a' Summát tegye le, jelentését és ajánlását Maros Vásárhelyre *Aranka György*, vagy *Abel Károly*, vagy a' kiknek inkább kezek ügyébe lészen, Kolosvárra *Cseréi Farkas*, vagy *Fekete Ferencz* Atyáinkfiái, és Társaink kezekbe küldvén. A' Könyv szerzõ, és más kevés jövedelmü munkás Tudós Társakra nézve pedig, úgy határozzuk: hogy ezek magokat, az elsõbbek ugyan eddig ki adott, és ezutánis ki adandó munkájoknak; a' másod rendbeliek pedig egy egy szép Könyvnek, vagy kéz írásnak bé ajánlásávalis a' meg határozottatott öt Német forintoknak le tétele nélkül bé avathassák. Miis részünkrõl kötelességünknek fogjuk esmérni, Érdemes Hazafi Társainknak fojó Mmkáink első darabját minél hamarébb, és azután a' többitis ingyen meg küldeni.

MVásárhely Sz. András Havának 10-dikén 1794.

Uri Válaszszát atyafiságos Bízodalommal elvárjuk

A' Magyar Nyelv mívelésére utat
készítõ Társaság nevében

Aranka György s. k.
mint Fõ Titoknak.

(Egykorú nyomatott példányból).

Közli: Sz. L.

A bujdosók emlékei Törökországban.

Október hó folyamán a hazafiúi kegyelet egy közel száz fõbõl álló zarándok csapatot vezérelt Konstantinápolyba, hogy Rákóczi sirjánál leróják a kegyeletes megemlékezés adóját, a szabadságharcz 200-ados évfordulója alkalmából. Okt. 13-án megható ünnepély színhelye volt a galatai szent-Benoit templom, hol Rákóczi Ferencz, Zrinyi Ilona stb. hamvai nyugosznak. *Dr Wosinsky* Mór apát tartotta a gyászmisét, *Szádeczky* Lajos az emlékbeszédet, *Gyárfás* Elemér szavalta *Felszeghy* Dezsõ ódáját, *Dessewffy* Aurél mondott köszönetet a török nemzetnek s m. e. 25 koszorút tettek le vármegeyék, városok és testületek nevében a sírkövekre. Október 16-án a

szultán fogadta a rendező bizottságot, a mely hála-emlékiratot adott át a magyar szabadsághősök iránt tanúsított vendégszeretetért s oltalomért. A szultán igen szívélyes szavakkal válaszolt és melegen emlékezett meg a magyarok iránt érzett rokonszenvéről.

A zarándoklat Konstantinápolyból átment Kis-Ázsiába is s ott a szkutarii angol temetőben megkoszorúzta *Guyon Richárd gróf*, 1848, 49-iki tábornok sírkövét.

A zarándokok egy kisebb csapatja ellátogatott *Izmidbe* is s ott Thököly Imre sírját keresték fel és koszorúzták meg.

Ezt az alkalmat négyen felhasználták, hogy felkutassák azt az előttünk eddig ismeretlen helyet, hol Thököly és Zrinyi Ilona életük végső éveit töltötték. Ők tudvalevőleg Kis-Ázsiában, Izmiden (a régi Nikomedián) túl két órányira a „*Virágok mezejé*“-n épült villájokban éltek 1701-től 1703, ill. 1705-ig, halálukig. De hogy hol van az a hely? arról eddig csak annyit tudunk, hogy két órájársnyira Izmidtől, a szent-Illés hegye alatt. A kutatás igen szép eredménnyel járt, mert megtalálták Thökölyék egykori lakóhelyét, lakóházuk romjait s bejárták a körülöttük elterülő szép kies helyet, melyet ott manapság is *magyarok földének* neveznek s a felette lévő hegyeket „*Madsar-dag*“-nak s a közeli patakok egyikét *magyar pataknak* (Madsar-dere). *Karatépén* a faluban, melynek határához tartozik, még élnek az ott lakott magyarok ivadécai közül, kik megkülönböztetésül a többiektől *madsar-oglu* (magyarfi) melléknévvel élnek. A magyar kutatók lóháton járták be a 2—3000 holdnyi magyar-földet, megtalálták Thököly villájának helyét és romjait, Zrinyi Ilona kedvelt hús forrását, a titkáruk Komáromy által naplójában emlegetett pisztrángos patakokat s mindezekről fénykép felvételeket eszközöltek. Hoztak magukkal egy gazdagon kifaragott ládát is, melyről az a hagyomány, hogy a Zrinyi Ilonáé volt.

A zarándoklat három tagja ellátogatott *Rodostóba* is, megnézni az ottani magyar emlékeket, Rákócziék házait, Bercsényiék sírját stb. A kirándulókat tüntető szíves vendégszeretettel fogadták az ottani hatóságok és a város közönsége. Ők pedig felkutattak s lefényképeztek minden magyar emléket s mutatványokat hoztak az ottani kegyeletes műemlékekből.

Két utcában laktak ott a magyar emigránsok s néhány házban még remek műemlékek hirdetik Rákóczi, Bercsényi és társaik magas műízlését. Rákóczi lakóházát már átépítették, de *ebédő palotája* még daczol az idővel. 14 remek műízlésű ablakából még épen áll hét, apró koczkákra osztott virágdíszű színes ablakaival. Menyyezete négyszögű ezédrusfa-koczkákból áll. A pohárszékek ajtaja remek festményekkel van ékesítve. Megvan a csibuktartó állvány, virágfüzérekkel kifestve. Padozata szúette, korhadozott. Bejáró kapuja még az eredeti, a Rákócziak sasával, felette védő fedéllel. Még

épebb a *Rákóczi kápolnája*, mely most az ottani katolikusok temploma. Oltárképe, szépen kifestett mennyezete, misemondó ruhái, szentségtartója stb. Rákóczi idejéből s adományából való. Két gazdag faragású karosszék a Rákóczi saját munkája. Elhozták a fejedalem poharát és fekete kávécsészéjét s egyik kitért ablaknak középső virágdíszeit. A legfényesebb és gazdagabb műemlékek *Bercsényi és Csáky palotájában* maradtak fenn, melynek omladozó, festett famennyezetéből s oldalfalának virágos és galamb-alakokkal díszített stucco-műveiből szép példányokat hoztak mutatóban valamelyik múzeum számára. Az emlékekből fénykép-felvételeket vettek, hogy meggyőzzék a hazai illetékes köröket azok magas művészi értékéről, s arra az elhatározásra bírják, hogy azok megmentéséről gondoskodjanak. Felkeresték a *magyarok kútját*, a magyarok egykori szántóföldjén, mely márvány-emlékkövel van megjelölve. Meglátogatták a görög templomban Bercsényi, Esterházy és Sibrik síremlékeit és hogy meggyőződést szerezzenek arról, vajjon a kuruczvezérek hamvai tényleg a sírkövek alatt vannak-e, felemeltették Bercsényi hatalmas márvány sírkövét és megtalálták a vezérlő tábornok drága csontjait, koporsó nélkül. A magyar zarándokok gondoskodtak tisztességes eltemetéséről.

Mindezekről a kutatásokról s azok nagyérdekű eredményeiről a M. Történelmi Társulat legközelebbi közgyűlésén fog beszámolni *Szádeczky Lajos*, a ki a kutatásokat vezette.

A magyar birodalom története. Acsády Ignác történeti munkájának eddig megjelent füzetei most már egy kötetet tesznek ki. Ez az első kötet Mátyás király haláláig beszéli el a magyarság történetét. Acsády munkájában új az, hogy bővebben foglalkozik az alsóbb néposztályok történetével is; élesen kidomborítja, hogy ezt a nemzetet a benne kialakult néposztályok összesége tartotta fenn, hogy a földmivelő jobbagynak, az ipar és kereskedelem úttörőinek épen oly részük van hazájuk dicsőségében, mint a csatatéren harczolóknak, mint a hadsereg vezetőinek. Acsády nemcsak a magyarság külső küzdelmeinek rajzolója, hanem belső vívódásainak szószólója is és hiven feltünteti azokat a változásokat, melyeken a magyar néplélek az évszázadok folyamán keresztül ment. Nemesak, mint katonát és politikust mutatja be a magyart, hanem megrajzolja polgárosító tevékenységét is és a szellemi tevékenységének minden megnyilvánulását; kiterjeszkedik az irodalom, a művészet, a közműveltség minden alakulására. Megrajzolja a magyar nemzetet a harcztéren, meg otthona meghitt körében, magánéletének legjellegzetesebb vonásaiban. Acsády a széleskörű anyagot világos, átlátszó képpé igyekszik tömöríteni, hogy munkájának tudományos értéke mellett, a laikus olvasót is lebilincselje. A díszes félbörkötésű kötetet (792 oldal) 2 színes térkép, 8 színes, 22 más melléklet és 298 szöveggép díszíti, árát a kiadó Athenaeum 18 koronában szabta meg.

Az „Olcso Könyvtár“ból három új füzet jelent meg, melyek mindenike különös érdeklődésünkre tarthat számot. Remekíróink népszerűsítése tekintetéből érdemes vállalkozás a „Zalán futása“-nak ez az olcsó kiadása, melynek kulturális fontosságát vitatni se lehet. Ily módon, ha lassanként összes remekíróinkból készül olcsó kiadás, — a mit a Franklin-Társulat annál inkább megtehet, mert irodalmunk legjavának a kiadási joga az övé, — az irodalom nem csupán a kiváltságosak birtoka lesz, mint eddig nagyobbrészt, hanem közkinese a nemzet egészének és minden osztályának egyaránt. Ugyanebből a szempontból örülhetünk a „Vojtina ars poetikája“ új kiadásának is, mely Arany legkiválóbb szatirikus epistoláit tartalmazza. A harmadik füzetben: „Jolán esküvője“ *Sudermann Hermann* egyik igen sikerült beszélyét olvassuk, jó magyar fordításban. Egy-egy szám ára 20 fillér.

Új könyvek.

Acsády Ignác, A magyar birodalom története a kutfők alapján a művelt közönség számára. I. kötet (996—1490), Budapest, 1903. 8-adr. 792 l.

Barna Leander, VI. Gergely egyházpolitikai viszonyai és reformtörekvései. Budapest, 1903. 8-adr. 174 l.

Dr. Bárány Gerő, Az ember és világa Kolozsvár, 1903. 8-adr. 26 lap.

Bereczky Imre, Dalmady Győző élete és költészete. Irodalomtörténeti tanulmány. Trencsén, 1903. 8-adr. 121 l.

Boros Alán, Zsoltárfordítás a kodexek korában. Budapest, 1903. Stephaneum 8-adr. 262 l.

Csehély Adolf, A magyar díszítő stílus tanítása a középiskolában (Külön-lenyomat a székeljudvarhelyi k. áll. főreáliskola 1903/2. Értesítőjéből.) 4 melléklettel. Székeljudvarhelyt 1903. 8-adr. 11 l. és 4 tábla rajz.

Dékáni Kálmán, Bél Mátyás földrajza. Marosvásárhely, 1903. 8-adr. 117 l.

Dr. Erdélyi László, A bakonybéli apátság Árpádkori oklevelei (különlenyomat „A pannonhalmi Szent-Benedek-Rend történetének VIII. kötetéből”). Budapest, 1903. Stephaneum 4-adr. 48 l.

Az építő művészet története. I. köt. Az építő művészet története az ókorban. Kiadja a magyar mérnök- és építészegylet VI. Újvilág-utca 2. 8-adr. 464 l.

Felszeghy Dezső, Képkiallítás. Kolozsvár, 1903. 28 l.

Hanny Ferencz dr., Katholikus egyetem Pécsen. Pécs, 1903. Lechner K. 8-adr. IV. 181 l. Ára 3 kor.